СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Число 220. — Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця, 22. вересня, 1922. — VOL. XXX. — No. 220. — Jersey City, N. J., Friday, September 22, 1922. — THREE CENTS

ЗАКОНОПРОЄКТ ПРО БОНУС ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ ПО ВІДКИНЕННЮ ПРЕЗИДЕНТОМ УПАВ В СЕНАТІ

ВАШИНГТОН, Д. К., 20. вересня. — Сенат нині убив законопроект (бил) про бонус для ветеранів американської армії з часу світової війни.

Коли недавно палата послів і сенат ухвалили бонус, президент Гардинг його не підписав, а заветував (заперечив), заявляючи, що на бонус, який би виніс 4 до 5 біліонів (міліярдів) долярів, Конгрес не ухвалив покриття, отже годі приймати такий законопроект, що накладає тягарі без покриття, додаючи, що і так нарід платить тим, що дійсно потерпіли вчасі війни фізично, около пів біліона долярів, а коли сповнить всі свої зобовязання, то загалом та сума винесе до 25 біліонів долярів.

Нині відкинений президентом Гардингом бил вернувся до Конгресу під поновне голосоване.

В голосованню палата послів вдруге переголосувала президента Гардинга і наново ухвалила бил про бонус вимаганою більщостю голосів (двох третин послів).

Одначе сенат не пійшов за палатою послів. Там не найшлось двох третин голосів проти рішення президента Гардинга. Не доставало ще 4 голосів до потрібної більшости і тимсамим законопроєкт про бонус упав і ветерани не дістануть його.

ВІДЛОЖЕННЄ СЕСІЇ КОНГРЕСУ

ВАШИНГТОН, Д. К., 20. вересня. — Сесія Конгресу буде відложена в пятницю, 22. с. м.

Сенатори і конгресмени сподівались, що дістануть тепер бодай 3-місячні вакації, однак президент Гардинг заповів, що скличе надзвичайну сесію Конгресу дня 15. падолиста с. р., отже ферії потривають всего не цілих два місяці.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНГ ДОМАГАЄТЬСЯ $200,000 ДЛЯ ЖЕРТВ ВІЙНИ НА БЛИЗКОМУ СХОДІ

ВАШИНГТОН, Д. К., 20. вересня. — Президент Гардинг написав лист до голови буджетової комісії сенатуу, Воррена, в якому домагається призначення $200,000 на надзвичайну негайну поміч для бездомних Американців на Близкому Сході.

Конгрес візьме се домагане під розвагу.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНГ ІМЕНУВАВ ПЕРШУ ЖЕНЩИНУ ДО ДИПЛЬОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ

ВАШИНГТОН, Д. К., 20. вересня. — Президент Гардинг предложив нині сенатови до затвердження назначенне панни Лусили Ечерсон, з Коломбос, Огайо, на становище секретарки амбасади або посольства у 4. клясі.

Се є перша жінка, яку назначено на важне становище в американській дипльоматичній службі.

Її кандидатуру предлагав американський амбасадор Майрон Т. Геррик з Парижа ще торік. Вона працювала вчасі війни в ратунковій акції у Франції, а недавно здала потрібні іспити для дипльоматичної служби.

ТВЕРДИЙ УГОЛЬ ДО ОПАЛУ БУДЕ СЕЇ ЗИМИ ПО $14 ЗА ТОНУ З ДОСТАВОЮ ДО ДОМУ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 20. вересня. — Тутешні компанії достави угля заявляють, що ціну твердого угля для домашнього опалу назначено на $13,25 за тону. З доставою до дому ціна не виноситиме більше як $14. Се, кажуть власники сих компаній, є незначна підвишка в порівнанню з торічньою, бо виносить всего около 30 центів на тоні.

Такасама ціна меньше-більше буде і в других місцевостях коло Ню Йорку.

ВІДІГНАВ ПРОГІБІЦІЙНИХ УРЯДНИКІВ РЕВОЛЬВЕРОМ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 20. вересня. — Нині вночі прогібіційні урядники, котрі їздять здовж побережа лодкою „Ган" з малою гарматкою полювати за горівкою, придержали яхт „Анверд", котрий давнійше був власностю автомобілевого фабриканта Генрі Форда, і хотіли на ьному перевести трус (ревізію) за горівкою.

Одначе капітан Шерз, що командує яхтом „Анверд", спротивився тому. Він освітив ацетиліновою лямпою британський прапор на свому яхті і заявив, що він пливе під чужинецьким прапором у віддаленню 10 миль від берега Злучених Держав, отже американські урядники не мають до нього жадного права. Він держав праву руку в кишени і загрозив, що першого, хто важиться всісти на його судно, застрілить на місці.

Се налякало прогібіційних урядників і вони звернулись за порадою до своєї висшої влади недалеко над водою. Вони рішили, щоб „Анверда" не зачіпати і так лодка „Ган" відплила з нічим.

ДЕ ВАЛЕРА ЕСПАНЕЦЬ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 20. вересня. — Тутешні дневники подають вістку, що звісний провідник ірляндських повстанців, Імон де Валера не є Ірляндцем, уродженим в Злуч. Державах.

З документів шпиталю „Норсері енд Чайлдс Гаспител" в Ню Йорку показується, що він родився в тому шпиталі дня 14. жовтня 1882 року.

Батько Де Валери, Еспанець з роду, був малярем і жив в Ню Йорку при 40 Іст 41-ій улиці. Він скоро помер і його жінка, яка тоді була хоровита, віддала малого синка на виховане до бабуні в Ірляндії.

З уваги на те Де Валера замолоду не знав Ню Йорку ані Америки, а виріс в Ірляндії, де перенявся ірляндським визвольним рухом.

Його мати міжтим віддалась удруге за Американця Чарлза Е. Вілрайта і жила в Рачестер, Н. Й., де живе у досі.

В СПРАВІ УКРАЇНСЬКОГО ЗЇЗДУ В ФИЛАДЕЛФІЇ

Українські товариства вже вибирають делегатів на загально-український Конгрес, який відбудеться на другий місяць в Филаделфії, Па.

Про вибір вони мають повідомити свої центральні організації, які передадуть Конгресови звіт про усю делегацію своїх членів, а ПОВНОВЛАСТИЙ НЕ ПОТРЕБУЮТЬ ПОСИЛАТИ ДО ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, тільки мають передати вибраним делегатам, які з тими повновластями приїдуть до Филаделфії на Конгрес.

Товариства, котрі не висилають своїх делегатів, можуть передати ЗАСТУПСТВО делегатам інших товариств.

ДОБУВАЮТЬ ТІЛА ЗАКОПАНИХ МАЙНЕРІВ

Ратунковий відділ, котрий через два тижні працював над зробленнем підкопу до шахти в копальні золота в Джексон, Каліфорнія, де вибух газу в копальні захопив 47 майнерів, почав уже добувати тіла майнерів та доставляти їх на поверхню землі.

Тіла завивають в біл простирала та висилають на поверхню землі, де їх виставляють на публичний вид в цили розпізнання їх родинами та знакомими. Покищо добуто на поверхню пять трупів, з чого розпізнано трох.

БОРОТЬБА ЗА ОРГАН.

Так звана Христіянська Церков в Бордлей, Кентакі, від довгого вже часу сварилися зовсім не по християнськи над справою справлення до церкви органу. Конкуренція Християнської Церкви з римо-католиками наказувала її купити орган, але тут декотрі правовірні члени протестували проти органу як нехристіянського інструменту, зовсім зовсім злишного в християнській церкві. Наконець прихильники органу побідили, і орган справлено та уміщено в церкві. Та не грав він більше як один раз. Зараз по першій неділі свого попису органу пав жертвою релігійних сумнівів котрогось члена церкви проти дутої музики в церкві. Орган витягнено в ночи з церкви порубано сокирою на куски на церковнім подвірю, підлято нафтою та підпалено. З органу лишилися лишень металеві куски. Серед членів церкви настала від сього нова боротьба. Борються тепер над тим хто винуватий сього злочину. Підозрівають одну енергічну женщину, яка давнійше дуже остро висловлювалася проти спроваджування до церкви сего безбожного інструменту.

ОБЖАЛОВУЮТЬ МОРЯКІВ ЗА КРАДІЖ ТА РАБУНОК

На приказ федерального уряду арештовано в Ню Лондон двох американських моряків, злужачих при підводних лодках. Уряд обжаловує одного з них за крадіж почти, а другого за підроблюванне почтових грошевих переказів.

Коли моряки з нюлондонської стації підводних лодок стали нарікати на пропаданне грошевих посилок з листів, поліція зробила засідку на злодія. В один лист, заадресований до одного моряка, вложено два підзначені банкноти. Коли лист наспів до Ню Лондон, гроші пропали з коверти. Офіцири зробили ревізію в моряків, та відкрили означені банкноти в одного моряка. Його сейчас арештовано.

ПОЇЗДКА КУБАНСЬКОГО ОТАМАНА.

Як подають з Білгороду, на днях вернув там з поїздки до Праги кубанський отаман генерал-майор Науменко.

ФІЛІЯ УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ЛІГИ НАРОДІВ В ПОЛЬЩІ

ВАРШАВА столиця Польщі, 7. вересня. — В Каліші, з почину генерала-хорунжого Шаповала та українського літерата Ф. Крушинського, засновано філію Українського Товариства Ліги Народів (петлюрівського).

Дня 15. серпня с. р. відбулись організаційні збори, на котрих вибрано управу з 5 осіб, а саме: Ген. М. Шаповал (голова), о. Білон (скарбник), А. Корщнівський та доктор Очеретько (члени управи) і Ф. Крушинський (секретар).

Управа приступила до праці звязується з головною управою у Відні.

НЕЩАСНИЙ СЛУЧАЙ.

В шпитали в Ньютон, Ню Джерзі, померла панна Беси Кук, котра працювала в одній фабриці перґаментового паперу. Підчас праці валок, що має три цалі в промірі і обертає паси, які порушують машинерії в друкарні фабрики, вхопив її за волоси та обкрутив її кілька разів довкола себе, заким робітники вспіли задержати машину. Коли нещасну нянято з валка, робітники побачили, що її кости сильно потрощені. Її відставлено сейчас до шпиталя, де вона померла пять годин.

ХОЛЄРА НА УКРАЇНІ.

ЛЬВІВ, 6. вересня. — Каменець-подільська большевицька газета „Вісти" (ч. 35) повідомляє:

„Від коли повстала на Україні холєра, в Київщині занотовано 600 осіб хорих на холєру, на Запоріжу — 417 душ, на Кременчущині 1,000 душ, а на Волині 378 душ.

Пересічний відсоток смертности 30 до 40.

НАТУРАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ.

23 особи дістало горожанські грамоти в середу 6 вересня у Вінніпеґу. Після урядового звідомленя, нові Канадійці походять зі Злучених Держав, Росії, України, Греції і инших країв. З того, що між краями походження нових Канадійців вичислено Україну побіч Росії, виходилоб, що канадійський уряд остаточно згодив ся на те, що таки є Україна і що годі довше називати Українців іменами сусідуючих з ними народів.

АРЕШТОВАННЯ У ЛЬВОВІ.

Дня 29. серпня у Львові переведено ревізію з помешканнях д-ра Курцеби, Володимира Целевича, д-ра Василя Кіцули, Юліяна Васихана, Василя Вербового, С. Івасечка, Демчука, Миколи Бужора, Михайла Дзіковського, Стефана Терлецького, Володимира Мартинця і Ол. Моха. Після ревізії всіх вище названих відставлено на поліцію, де ведеться слідство. На стації арештовано студ. Кухту.

ПОЛІЦІЯ ГУЛЯЄ!

В Стрілисках нових пов. Бібрка 27. серпня в читальні відбулися сокільські вправи членів читальні. Підчас вправ впали до читальні з вереском польські поліцаї, приказали піднести руки в гору і в ординарний спосіб лаючи присутних, перевели особисту ревізію. Поліцаї грозили карою за те, що їх не повідомлено про вправи.

РУМУНИ БУДУЮТЬ ДОМИ.

Цего року в Румунії має бути побудовано 10 тисяч нових домів, на 5000 кімнат. В самім Букарешті побудовано 2000 домів на 35 тисяч кімнат.

АЛІЯНТИ РІШИЛИ СКЛИКАТИ КОНФЕРЕНЦІЮ У СПРАВІ БЛИЗКОГО СХОДУ В РИМІ

ПАРИЖ, 20. вересня. — Аліянтські представники, які відбули тут нараду у справі теперішнього положення на Близкому Сході, постановили нині пополудні скликати мирову конференцію у справі Близкого Сходу, яка має вирішити умови мира.

Ся конференція має зібратись протягом двох до трох тижнів.

Ся конференція має складатись із представників: Великої Британії, Франції, Італії, Туреччини, Греції, Японії, Румунії і Югославії.

Конференція має відбутися в Римі, столиці Італії.

ТУРКИ ПРОТИ ЧУЖИНЕЦЬКОЇ ОПІКИ НАД ЇХ СТОЛИЦЕЮ

ПАРИЖ, 20. вересня. — Представник правительства турецьких націоналістів в Парижі, Ахмед Ферід, заявив нині іменем свого правительства, що воно не згодиться на опіку чужих держав над Царгородом (Константинополем).

Він заявив, що, на його думку, Турки радо візьмуть участь в конференції у справі мира на Близкому Сході, але вони не згодяться, аби в переговорах пропоновано чужинецьку опіку над турецькою столицею.

У справі Дарданельського проливу і Чорного моря, сказав він, можна рішати тільки при співучасти і за порозуміннем З Росією (?).

ТУРКИ ЩЕ ПОБІДЖАЮТЬ ГРЕКІВ

ПАРИЖ, 20. вересня. — Останні вісти з Малої Азії доносять, що Турки далі побивають уступаючих Греків.

В останньому ударі на грецькі війска Турки здобули від Греків 1,000 новітніх гармат і 5,000 машинових крісів, ураз із засобом амуниції, який вистарчив би для них на два роки війни.

КАЖУТЬ, ЩО ДЕ ВАЛЕРА ХОЧЕ ГОДИТИСЬ

БЕЛФАСТ, столиця Олстеру (північної Ірляндії, 20. вересня, — Бої між ірляндським державним військом і републиканськими повстанцями тривають ще в деяких місцях дальше.

Міжтим сповіщають з Даблина, столиці Ірляндії, що Де Валера там скривається тайком, та що намагається навязати переговори з ірляндським правительством. До сього, як кажуть, спонукує його дуже прикре становище його повстанців.

РІВНОУПРАВНЕННЄ ЖЕНЩИН В ІРЛЯНДІЇ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 20. вересня. — В ірляндському парляменті (двол ерін) принято нині в першому читанню законопроект (бил), який признає повне політичне рівноуправненнє женщин в Ірляндії.

НІМЕЧЧИНА ДРУКУЄ 600 МАРОК ДЛЯ КОЖДОЇ ДУШІ В ДЕРЖАВІ ЩОДНЯ

БЕРЛІН, 20. вересня. — Німецьке правительство тепер друкувало по 3,000,000,000 (три міліярди) марок денно, одначе се не вистарчало на задоволеннє потреби гроша готівкою в Німеччині. З уваги на те німецьке правительство замовило для себе ще додатково приватні друкарні в Берліні, Лайпцігу і у Відні і буде відтепер денно друкувати по 7,000,000,000 (7 міліярдів) марок. Річно в сей спосіб німецьке правительство надрукує півтретя тисячі міліярдів (2,500,000,000,000) марок.

Друкуючи по 7 міліярдів марок денно, німецьке правительство могло би щоденно достарчити пересічно по 600 марок для кождої живучої душі в Німеччині, а мимотого і тепер в Німеччині видна велика недостача гроша готівкою.

Причиною того є се, що гроший в готівці нема в банках. З уваги на те, що ощадности в банках є оподатковані, люди не дають гроший до банків на ощадність, але держать їх дома, а банки не мають готівки під рукою. Правительство ратує ситуацію друкованнєме нових біліонів майже безвартних німецьких марок.

Німецькі промислові компанії, котрі потребують більще готівки до виплат, найшлись теж у великій біді ізза недостачі готівки в Німеччині.

Звісна металева фабрика Круппа зарадила собі в той спосіб, що за дозволом правительства видрукувала свої власні гроші, якими платить своїх робітників. Тепер за прикладом Круппа ідуть і другі німецькі промисловці і звертаються до правительства за дозволом друкувати свої власні гроші для своїх потреб.

ПОЛЬЩА КАЖЕ, ЩО НЕ РОБИЛА ЖАДНОЇ УМОВИ З „МАЛОЮ АНТАНТОЮ"

ВАРШАВА, столиця Польщі, 20. вересня. — Польське правительство оголосило урядово, що воно не заключувало жадної умови, ані політичної ані військової, з „малою антантою" (Чехословаччиною, Югославією, Румунією).

Вісти, які подали німецькі газети, про наради і постанови в сій справі в Празі або Марієнбаді, в Чехословаччині, є — каже польське правительство — чистою вигадкою. 4

ПАПА РИМСЬКИЙ НА ПОМІЧ ЖЕРТВАМ ПОЖАРУ У СМИРНІ

РИМ, столиця Італії, 20. вересня. — Папа римський Пій XI. вислав жертвам пожару і погрому в Смирні, в Малій Азії, яко першу поміч 100,000 лір ($4,200), а відтак запорядив висилку дальшої грошевої помочі.

У Ватикані одержано депешу зі Смирни, в якій повідомляється, що Турки знищили огнем дім тамошнього католицького архиєпископа і много інших церковних домів, одначе катедра і всі католицькі церкви остались неушкоджені.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893.

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2[illegible]

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ГОЛОС З МОГИЛИ.

Недалеко від міста Джексон в стейті Каліфорнія сталася страшна катастрофа. Від невідомої причини настав в одній місцевій копальні страшний підземний вибух. Наслідком вибуху завалився вихід до одної шахти, в котрій в час вибуху працювало 47 людий. День за днем, тиждень за тижнем два ратункові відділи копали на перегони підземні хідники зі сусідних шахт, працюючи з напруженнем всіх сил в надії, що прецінь вдасться дійти до шахто, ще заки поховані живцем робітники помруть з удушення або голоду. По двайцять-двох днях нарешті докопалися до шахти, але їх праця показалася даремною: Захоплені вибухом робітники погибли вже давно.

Як показує статистика померших, на 47 жертв було всего 7 урожених Американців. Решта, себто майже шість семих погибших — самі імігранти. Можливо люди, які прийшли з рільничих країв, не свідомі небезпек по копалнях. Можливо люди, які в своїм старім краю про подібні випадки навіть не чували. Нема сьому що й дивуватися, коли навіть копалняні інжинери та копалняні державні власти заявляють, що вони богато дечого навчилися з нещастя в Джексон, що й вони на будуче бачуть потребу ріжних уліпшень та заведення средств осторожности.

Що так воно є, про се ні слова. Але певно також, що мимо найкращих средств осторожности, все таки можуть трафитися пригоди та події, яких навіть найосторожнійша людина не запобіже, ні найвибагливійша фантазія не передбачить. Промисел, фабричний та копалняний, се поспішне обдиранне природи з корисних людині богацтв, вже само собою небезпечне чоловікови. Випадки в сьому мусять бути самою природою річий. Людина може зменчити їх число, але зовсім їм запобігти ніяк не може.

Се тямити повинен кождий чоловік, що стає до роботи в копалні, чи фабриці, чи при перевозі. Треба памятати на се, і на ті втрати, які родина робітника мусить понести на случай нещастя. І обезпечити родину перед сими втратами через приступленнє до запомогової організації, котра на случай нещастя помагає окалічілому, а на случай смертельного випадку ратує родину. Кождий свідомий робітник повинен знати про неминучість промислових випадків та забезпечитися на случай такого випадку через приступленнє до могучої грошево, виплатної, солідної запомогової організації.

ПІД ЧИЇМ ПАНОВАННЄМ?

Перед федеральним судом в Шікаґо, що недавно видав широку судову заборону проти страйкуючих робітників зелізничих варстатів, виступив Берт Джуел, голова орґанізації страйкарів, з дуже замітним закидом. На основі своєї довголітної праці, гарного ознакомлення зі зелізничими обставинами в Злучених Державах, якого йому навіть вороги перечити не можуть, каже Джуел, що страйк зелізничих варстатових робітників був викликаний не поодинокими зелізницями або їх робітниками; але заранжований (заряджений по пляну) з гори кількома великими американськими фінансістами (банкирами). Джуел вичисляє їх імена: Роберт Ловет, Вілієм Ракефелер, Г. Ді Форест, А. Г. Смит, Г. Ф. Бейкер, Г. С. Вендербилт, Самуел Рі та Л. Ф. Лорі. Сих вісім осіб мало викликати страйк варстатових робітників на всіх просто зелізницях Злучених Держав.

На перший погляд ока справа здається неймовірною. Але Джуел каже, як се сталося. Він показує, що кождий з 8 людий є що найменче президентом одної зелізниці та директором другої. Декотрі з них є директорами кількох зелізниць, а Вендербилт та Бейкер є директорами в 10 зелізницях кождий. Ді Форест Смит, Ракефелер кождий директорує в 11 зелізницях, а Ловет навіть в 12 зелізницях. Звідти походить вплив сеї жмінки людий на цілий ряд зелізниць. При помочи таких „помотаних директорств" вони мають під своєю контролею більшість американських зелізниць. На решту вони можуть впливати легко при помочи тихих погроз відобрати бизнес.

Хоч факти представлені Джуелом здавна відомі людям, які сею справою спеціяльно займалися, та незнані вони широким кругам американських горожан, хоч власне сі горожани платять пізнійше своїми грішми та своїми невигодами повну ціну незвичайно великої власти, зібраної в руках кількох людий. Сього року американський нарід заплатив коштами робітничого страйку, коштами мук кількасот тисяч родин, і ще буде платити довго невигодами від невідповідного перевозу людий та товарів. І з одної сторони, сі кошти, а з другої сторони закиди Джуела може причиняться до широкого розповсюдження кращого знання сеї небезпеки для народної свободи, яка грозить кождому, хочби й як свободолюбному та толерантному народови, коли він збере в руках невеличкої горсточки людий за велику політичну або економічну силу. Чи дозволить суд Джуелови доказувати свої закиди, чи ні, все таки вони зроблять свою роботу: вони причиняться коло поширення в американськім народі переконання, що зелізничий перевіз се публична функція, одна з найважнійших публичних функцій, і яко така народ, що не хоче попасти в рабство, повинен перебрати її виконуванне на себе.

ВИБОРИ ДО ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ Й УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД ВОЛИНИ, ХОЛМЩИНИ Й ПІДЛЯША.

Українці сих земель візьмуть участь у виборах до польського сойму.

(Від власного кореспондента).

Український нарід знаходиться в польській неволі не тільки в Галичині, але також на тих землях Великої України, які Совітська Московщина і Радянська Україна рижським договором відступила Польщі, себто на Волині, Холмщині й Підляшу.

Та коли Галичина має своє правительство, яке на арені міжнародньої політики обороняє державну незалежність краю, то Волинь, Холмщина і Підляше, які були частю Української Народньої Республики, діставшися в польську неволю, втратили ясну лінію своєї національно-державної політики.

Головний Отаман Петлюра договорами з Польщею відступив сі землі Польщі від імени Української Народньої Республики. Українська Соціялістична Радянська Республика зробила те саме в рижськім договорі.

Свого окремого представництва для оборони перед прилученнем до Польщі Волинь, Холмщина і Підляше не утворили.

Сі українські землі хотіли би визволитися з польської неволі, але на міжнародній політичній арені не чути їх голосу проти польської неволі.

З огляду на нові вибори до польського сойму **Галичина** заняла ясне становище: український нарід Галичини не вважає свого краю частю Польщі, домагається усунення польської окупації і участи в виборах до польського сойму не візьме.

Волинь, Холмщина і Підляше не пішли за Галичиною.

Якийсь час тамошні українські діячі вели дебати, чи взяти участь у виборах до польського сойму, чи бойкувати вибори.

В кінці рішилися взяти участь у виборах до польського сойму.

Для ведення виборчої акції дорозумілися вони з **національними меншостями в Польщі** і разом утворили **„зединений виборчий комітет національних меншостий".**

Про утвореннє комітету говорить отся заява:

„Варшава, дня 19. серпня 1922

„Щоби вирівнати несправедливість, яку заподіяла виборча ординація національним меншостям в польській республиці, ми низше підписані представники Білорусинів, Українців, Німців, Москалів і Жидів організуємо зединений виборчий комітет національних меншостий, до якого кожда зі згаданих національностий делеґує по трьох представників".

Треба зазначити, що представники Українців, які були на орґанізаційній нараді й підписали висше подану заяву, ствердили, що **вони не є представниками Українців Галичини та що галицькі Українці не візьмуть участи в виборах.**

Для зрозуміння причини, чому утворено зединений виборчий комітет національних меншостий, треба пояснити виборчий закон до польського сойму.

Провідною думкою того закона є утворити штучно перевагу Поляків над народами поневоленими Польщею.

В сій цили утворено такі виборчі округи, що на польській території один посол припадає на 50.000 населення, а на непольських землях один посол припадає на 100.000 населення. Очевидно, на не-польських землях польські меншости мають на основі закона богато ліпші позиції від туземної не-польської більшости.

Опираючися на пропорціональній системі, виборчий закон до польського сойму сконструував ту систему так, що великі партії мають богато кориснійшу позицію від малих. **Се також виходить на шкоду непольських народів.** Кожда польська партія має своїх прихильників на **цілій** території, яка знаходиться під польською державною владою. За те партії не-польських народів мають своїх прихильників **кожда тільки на своїй землі.** Через те польські партії є супроти не-польських партіями великими і через те саме ліпше поставленими.

Щоби бодай до певної міри ослабити те упривілейоване становище польських партій і поліпшити своє становище, представники Білорусинів, Українців, Німців, Москалів і Жидів утворили **„Зединений виборчий комітет національних меншостий".** Сей комітет порозуміється щодо кандидатів на **цілій** території, яка знаходиться під польською державною владою, і буде виступати при виборах як **одна партія.** Через те матиме він до певної міри таку вигідну позицію, яку польський виборчий закон признає великим партіям.

* * *

Значить, Українці Волині, Холмщини і Підляша рішили взяти участь у виборах до польського сойму.

Чи добре вони зробили?

На мою думку — НІ!

Беручи участь у виборах, вони — **хоч по неволі** — признають рижський договір, признають, що українські землі Волинь, Холмщина і Підляше належать до польської держави.

Правда, вони можуть, вступаючи до польського сойму, зложити заяву, що вони протестують проти насильного прилучення своїх земель до Польщі і домагаються державної незалежности. **І вони певне таку заяву зложать.**

Але все сам факт участи в виборах до законодатного органу польської держави є признаннєм тої держави. При тім виборчий закон до польського сойму виразно постановляє, що активне і пасивне виборче право мають тільки громадяни польської держави та що кождий посол, вступаючи до сойму, мусить заявити, що він уважає себе громадянином польської держави.

Отже участь у виборах до польського сойму все таки є до певної міри признаннєм польської державности, хоч би се признаннє було вимушене насильством.

Тут треба звернути увагу на те, що положеннє Українців Волині, Холмщини й Підляша є **основно** инакше від положення Німців або Жидів у Польщі.

Німці дісталися під Польщу на основі Версайського договору, який побідна антанта накинула Німеччині. З сею своєю долею Німці, які дісталися під Польщу, мусять погодитися і мусять старатися обороняти свої права в Польщі, покликуючися на **право національної меншости.**

Жиди, які є розкинені на цілій території, яка знаходиться під державною владою Польщі, не мають також за собою иншого права, як тільки право національної меншости.

Не те Українці. Українці живуть на своїй споконвічній землі, творять на ній величезну більшість населення. Тільки через те, що Польща сі землі завоювала, український нарід є позбавлений прав господаря. **Усуньте польське завоюваннє — і український нарід буде господарем сих земель!**

Тому український нарід **не потребує покликатися на право національної меншости. Він має за собою право господаря своєї землі!**

Що більше, український нарід має право вимагати, щоб ті національні меншости, які живуть на його землі, — Жиди, Німці, Москалі — не признавали польської державности, тільки стояли в обороні української державности.

Таку політику веде український нарід в Галичині.

Таку політику веде литовський нарід в завойованій Польщею Виленщині. Тут Литовці не брали участи у виборах до виленського сойму і не візьмуть участи у виборах до польського сойму.

Таку політику повинні би вести Українці Волини, Холмщини й Підляша.

Таку політику повинні би вести Білорусини, поневолені Польщею.

Польська державність на українських і инших непольських землях, які признав Польщі рижський договір, стоїть на таких слабих основах, що треба сі основи **валити,** а не миритися з польською державністю.

Що заставило Українців Волині, Холмщини й Підляша рішитися взяти участь у виборах до польського сойму?

Очевидно думка, що:

польське правительство терором і так переведе вибори, вибираючи на представників українського населення або Поляків або ріжних темних людців, яких галицькі Українці називають хрунями;

та що тому ліпше буде, як від Українців Волині, Холмщини й Підляша засядуть у польськім соймі не тільки Поляки і „хруні", але також дійсні представники українського народу.

На се треба сказати:

В теперішних відносинах безмежної самоволі польської адміністрації на Волині, Холмщині й Підляшу нема способу перешкодити виборови Поляків і „хрунів".

Остається розважити питаннє: Чи ліпше буде, як у польськім соймі засідати-муть від тих земель тільки Поляки і „хруні", — чи ліпше, як засядуть там також дійсні представники українського народу?

Коли-б Українці тих земель рішили не брати участи в виборах, тоді факт, що ті землі заступають у польськім соймі Поляки і „хруні", був би для кождого зрозумілий. **Українське населеннє не взяло участи в виборах і тому послами вийшли ті, кого призначила послами польська адміністрація: Поляки і хруні.** Кождому було би ясно, що вони не представляють українського населення тих земель і його волі.

Коли-ж українське населеннє тих земель візьме участь у виборах і коли навіть йому удасться вислати якесь число своїх дійсних представників,— то проти їх голосу все буде стояти голос Поляків і „хрунів", яких польська адміністрація певне собі „вибере"!

Тоді польське правительство скаже: Українське населеннє брало участь у виборах,—значить, коли послами вийшли також Поляки і „хруні", то така була його воля. **Поляків і „хрунів" польське правительство все буде висувати проти дійсних заступників українського народу,** як се робили галицькі Поляки в австрійськім парляменті і в галицькім соймі.

Українські політичні провідники Волини, Холмщини й Підляша, які рішили взяти участь у виборах, **перецінюють** значіннє кількох чи навіть кільканацятьох українських послів у польськім соймі.

Не тільки не зможуть вони змінити основ польської політики супроти Волини, Холмщини й Підляша, але навіть ледви чи осягнуть зміну сього чи иншого польського урядовця. Зрештою на його місце прийде инший — такий сам.

Отже реальних користий їх участь у соймі не принесе.

За те Поляки зможуть перед міжнароднім політичним світом похвалитися, що — мовляв — **Українці Волини,** Холмщини й Підляша примирились з польською державністю і працюють політично як громадяни польської держави.

Повторяю: Польська державність на українських і инших непольських землях стоїть на таких слабих основах, що треба ті основи **валити,** а не давати їх хочби тінь признання.

Тому участь Українців Волини, Холмщини й Підляша в виборах до польського сойму вважаю глибокою помилкою.

Гайдельберг, 1. вересня, 1922.

Д-р Михайло Лозинський.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

В. Р. і підписані, Правиденс, Р. Ай. — Колиб Ви прислали були і $50.000 разом зі своїм „протестом", то і так ми не моглиб помістити його у „Свободі", а не тому, що суд мігби нас засудити на де-де більшу суму. Просимо самим розважити: Уже самий заголовок „Підла провокація" носить в собі знамена обиди, бо відноситься прямо до осіб, яких імена зараз же подаються. Відтак „мастите" їх такими словами „в найогиднійший і підлий спосіб, на який їх мозґівниці могли тільки здобутись", „здобулися на таку безличність". Відтак пишете знова: „Хотяй знаючи аж надто добре тую трійку... і їх чорні зделки", або „чується пяний голос одного із трійці". Відтак подаєте смішливий діяльоґ межи одним з бесідників а женщиною, який можна представити як насміх, а проте обиду чести. Знова відзиваєтеся таки просто до двох, накликуючи їх по імени, щоби отямилися, а передше закидуєте їм, що „ходили запиті попід галю", або таке: „заливалистеся муншайном в...". Відтак ось як: „Покиньте юдину і підпольну роботу, змийте свій бруд". А знов до иншого звертаєтеся із такою „наукою": „зверніть очи... котрі лишень через Вашу нерозумну і глупу політику" і т. д. — Розписалися широко, щоби і Ви і усі члени У. Н. С. знали, що так писати не можна, бо за таке У. Н. С. вже наплатився великі суми гроший. Попри це додамо тільки, що у дописі не було ніякої обиди для Вас. Усьо відносилося до москвофілів, зрадників, хрунів, а не до Вашого гуртка, який пишете, що робить свідому, народну роботу. Так зрозуміли ми допись у „Свободі", а із нами кождий, що це прочитав. Не потрібно обиджатися тим, що не може торкатися мене.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

КОГОС, Н. Й. Братство св. Ап. Петра і Павла, від. 57 У. Н. Союза повідомляє, що спеціяльний мітинг відбудеться в неділю, дня 24. вересня по Службі Божій в церковній гали при Онтаріо ул. На порядку нарад вибір делеґата на конґрес і виданнє решту діточих грамот. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — К. Сеньчук, предс.; І. Недільський, секр.

ВИБОРИ ДО ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ Й ГАЛИЧИНА.

УКРАЇНСЬКА Й ПОЛЬСЬКА ДИПЛЬМАТИЧНА АКЦІЯ.

(Від власного кореспондента).

В попередніх статтях я виказав, що Польща на основі міжнародного права не має права переводити виборів до польського сойму в українській Галичині.

В тих статях зазначив я також, що коли-б Польща, нехтуючи міжнароднє право, все таки поважилася переводити вибори до польського сойму в українській Галичині, то український нарід МУСИТЬ СЕ ПОЛЬСЬКЕ БЕЗПРАВСТВО ВІДПЕРТИ — таким способом, що не буде брати участи в виборах і буде старатися унеможливити переведеннє виборів до польського сойму на своїй землі.

Що Польща не має права переводити виборів до польського сойму в українській Галичині, се польське правительство добре знає. Свідчить про се вся його теперішня акція в сій справі, — акція, яка має за ціль осягнути дозвіл головних держав антанти на переведеннє виборів до польського сойму в українській Галичині.

Про найновійшу фазу сеї акції доносить французький часопис „Еко де Парі" ось-що:

Польське правительство передало державам, які мають у Польщі своїх послів, ноту, в якій просить великі держави антанти, щоб вони як найшвидше управильнили правний стан Східної Галичини, який доси є управильнений тільки провізорично. Польське правительство заявляє, що Польща стоїть перед виборами до сойму, від яких Східна Галичина мусіла би бути виключена. До ноти долучений проект автономії Східної Галичини.

З сеї відомости виходить, що польське правительство поступає на основі пляну, про який я доносив у попередніх статтях. Воно хоче нібито дати українській Галичині якусь „автономію" і на сій основі хоче осягнути згоду головних держав антанти на прилученнє української Галичини до Польщі.

Що зроблять головні держави антанти з польською нотою побачимо.

В кождім разі треба ствердити, що як би вони сповнили просьбу Польщі то допустилися би віроломства супроти українського народу Галичини і зломання міжнародного права.

В такім разі український нарід мусів би подумати про способи оборони свого права на державну незалежність.

Відомість про дипльоматичну акцію Польщі важна тим, що вона стверджує, що Польща в ноті до головних держав антанти сама признала, що вона не має права переводити виборів до польського сойму в українській Галичині.

* * *

Українське правительство Галичини очевидно пильно слідить за тими заходами, які робить Польща на міжнародній політичній арені в цили осягнення дозволу головних держав антанти на анексію Галичини і переведення в ній виборів до польського сойму.

Я вже повідомляв в одній з попередніх статтей про ноту з 25. червня, в якій українське правительство Галичини звернуло увагу головних держав антанти на польські наміри анексії української Галичини й переведення в ній виборів до польського сойму і поставило до них домаганнє, щоб вони заборонили Польщі переводити вибори до польського сойму в українській Галичині.

Тепер, з огляду на дальші польські заходи в сій справі, українське правительство Галичини вислало до головних держав антанти нову ноту, яка носить дату: Відень, 15. серпня 1922, і підпис Д-ра Евгена Петрушевича, президента Української Національної Ради Східної Галичини.

Текст сеї ноти певне буде поміщений в „Свободі" в цілости. Тому я тільки коротко зазначую, що нота містить усі арґументи з міжнародного права, чому Польща не має права переводити виборів до польського сойму в українській Галичині; зазначує волю українського народу Галичини відзискати державну незалежність свого краю; заявляє, що український нарід Галичини не візьме участи в виборах до польського сойму та що всякі противні польські твердження, нібито український нарід Галичини хоче належати до Польщі, є брехнею; в кінці ставить до головних держав антанти отсе домаганнє:

„Великі держави антанти зволять правом суверена заборонити Польщі накидати Східній Галичині виборчу ординацію до польського сойму в Варшаві і переводити в Східній Галичині вибори до польського сойму, бо Східна Галичина не належить до Польщі. А щоби покласти кінець польським імперіялістичним посяганням на чужі території, усунути огнище міжнародніх конфліктів і забезпечити мир на Сході Европи, зволять великі держави антанти в найблизшім часі приступити до вирішення державного становища Східної Галичини як незалежної держави вільних народів."

Головні держави антанти, розглядаючи висше подану польську ноту, в якій Польща просить у них дозволу на анексію Галичини, мати-муть також ноту українського правительства Галичини, в якій представлене становище й домаганнє українського народу Галичини.

Як випаде рішеннє головних держав антанти, побачимо.

Та якби воно не випало, становище українського народу Галичини ясне: Він твердо і непохитно стоїть на тім, що Галичина не є часть Польщі та що Польща не сміє переводити в Галичині виборів до польського сойму. Тому, коли-б Польща поважилася переводити вибори, він відіпре сей замах на державну незалежність свого краю і не візьме участи в виборах.

Таке є становище українського народу Галичини, стверджене висше поданою нотою його правительства.

Гайдельберг, 30. серпня, 1922.

Др. Михайло Лозинський.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

На днях вислано до відділів У. Н. Союза решту нових діточих грамот. Родичі дітей обезпечених в У. Н. Союзі для котрих грамот нових еще неотримали, повинні сейчас голоситись до відділових секретарів враз зі старими грамотами щоби їх виміняти за нові. Хто немає старої грамоти до виміни той дістане від секретаря нову грамоту по підписанню відповідного бленкету. Всіх Вп. відділових секретарів, проситься решту старих діточих грамот або виповнені бленкети на місце затрачених старих грамот, якнайскорше до головного уряду прислати.

З братським поздоровленнєм:

Іван Каштанюк, гол. рек. секретар.

THE POLITICAL STATUS OF EASTERN GALICIA.

1. Eastern Galicia (Galicia) a territory lying between Central and Eastern Europe, covers an area of 55,330 square kilometers (21,120 square miles), is populated by 5,450,000 inhabitants, of whom 74,4% are Ukrainians, 18,1% Poles, 12,3% Jews, and 1,2% Germans.

2. The territory formerly belonged to the late Austro-Hungarian Monarchy. At the time of its disruption, in the first days of November, 1918, the Ukrainian population of Eastern Galicia, as an overwhilming majority exercising its right of racial self-determination, has set up, on the territory of Eastern Galicia, the independent State of Galicia as a Democratic Republic with the Ukrainian National Council as its legislative and the State Secretariat as its executive.

3. Against the State of Galicia, thus established, the Polish government, prompted by designs of imperialistic expansion, started a war by the invasion of November 1918.

4. To defend its independence the Galician State organized an army of more than 120,000 men and fought against Poland from November 1918 till July 1919, when the Supreme Council of the Peace Conference, by its decision of June 25, 1919, consented to a temporary occupation of Eastern Galicia by the Polish army, promising at the same time to settle the political status of the territory in accordance with the wishes of the people, i. e. in conformity with the right of national self-determination.

5. As a result of the said decision of the Supreme Council the Galician Ukrainian government was forced to withdraw with the Ukrainian Galician army for the time being beyond the frontiers of Eastern Galicia, while the country remained under military occupation by Poland.

6. Later, by virtue of the Peace Treaty concluded at St. Germain, September 10, 1919, the Allied and Associated Powers took over formally all the sovereign rights of Austria to Eastern Galicia, so that the Supreme Council of the Peace Conference constitutes at present the only body competent to settle the political status of Eastern Galicia.

7. The Supreme Council, proceeding to fix provisionally the frontiers of Poland in the East, on December 8, 1919, drew also the frontier between Poland and Eastern Galicia (the so-called Curzon Line), in this manner confirming that Eastern Galicia lies beyond Poland's frontiers.

7. At the conference of the Supreme Council at Spa, on July 10, 1920, a proposition was made to settle the rights of Eastern Galicia at the International Conference which was to be called at London and to which also the delegates of Eastern Galicia were to be invited.

9. In the Peace Treaty concluded at Sevres, on August 10, 1920, between the Principal Allied and Associated Powers, on the one hand, and Poland, Czechoslovakia, and Rumania, on the other, there are determined the frontiers between Czechoslovakia and Rumania with Eastern Galicia as a separate territory.

10. At the occasion of the Peace Conference at Riga, on September 24, 1920, the delegates of Soviet Russia declared themselves in favor of the recognition of national independence of Eastern Galicia.

11. The delegation of the Ukrainian National Council of Eastern Galicia, on November 28, 1920, and on December 4, 1920, requested the League of Nations at Geneva to remove the arbitrary rule of the Polish military occupants of Eastern Galicia and to bring about a permanent solution of the political status of the territory in accordance with the right of national self-determination.

12. Owing to these representations, the Council of the League of Nations, at its meeting of February 23, 1921, made its report to the Council of Ambassadors at Paris, calling their attention to the necessity of settling the question of political status of Eastern Galicia.

13. The Ukrainian National Council of Eastern Galicia, elected on the basis of a universal suffrage by the vast majority of the population of the country, submitted in a memorandum to the Principal Allied Powers, dated April 30, 1921, a draft of the constitution of Galician Republic, in which the three nationalities of the territory, viz.: the Ukrainians, the Poles, and the Jews, are guaranteed equal political rights so that each of the two racial minorities is guaranteed by the constitution an equal participation in the legislative and in the administration of the Republic,—the purpose of this solution being to prevent national strife and to make possible the country's cultural, economic, and political development.

14. To accelerate the final solution of the political status of Eastern Galicia and the liberation of the Ukrainian population from the Polish occupation, the Delegation of the Ukrainian National Council of Eastern Galicia requested, on September 1921, the Assembly of the League of Nations to bring about by their intervention a prompt settlement of the matter.

15. At a motion made by Mr. Doherty, a member of the Canadian cabinet, seconded by another prominent member of the British Imperial Delegation, Lord Robert Cecil, the Assembly of the League of Nations at Geneva by their unanimous decision of September 27, 1921, called the attention of the Allied Powers to the necessity of solving promptly the problem of the political status of Eastern Galicia.

16. The Executive Committee of the English League of Nations Society at London, on December 15, 1920, decided in the name of justice to launch before the government of Great Britain a movement in favor of a solution of the political status of Eastern Galicia by establishing the national independence of the country.

17. The conference of the authorized delegates of the Ukrainian parties held at Lemberg on January 28, 1922, unanimously decided that the Government of the West-Ukrainian (Galician) Democratic Republic, headed by Dr. Eugen Petrushevich, the President of the Ukrainian National Council of Eastern Galicia, is the only lawful representative of the population of Eastern Galicia, authorized to represent the interests of the said population before the nations and nationalities of the world and to cary on in its behalf authorized negotiations and to make binding agreements.

18. The Council of the French League of Nations Society at its session of March 20, 1922, presided by M. Appel, the rector of the University of Paris, decided to request the Associated Powers to appoint a committee to supervise the Polish military occupation of Eastern Galicia; to demand that the French government, in an understanding with the Allied Powers, solve the question of the political status of Eastern Galicia; and that this constitution recognized the independence of the Ukrainian State as constituted in 1918, in conformity with the will of the population.

These resolutions are an exact copy of the resolutions passed by the League of the Rights of Man at Paris, at their meeting, December 5, 1921.

19. At the time of the International Conference at Genoa, the representatives of the Allied Powers debated, on May 10, 1922, the propositions addressed to the President and the Conference Committes, and discussed the question whether these proposals enter into the program of the Conference and could be debated there.

At this session, on a motion proferred by the British premier Mr. Lloyd George and the Italian foreign minister Mr. Charles Schanzer, the delegates discussed also the propositions made by the delegation of the Ukrainian National Council of East Galicia. Recognizing the authorization of the Ukrainian National Council of Eastern Galicia, they admitted that the question of Eastern Galicia enters into Clause II. of the agreement at Cannes and agreed to authorize the subcommittee of the political commission of the Conference at Genoa to deliberate upon the question.

During the said deliberation the representatives of the Allied Powers declared the question of the political status of Eastern Galicia to be an international question very urgent to the peace of Europe. Unfortunately the unexpected breaking off of the negotiations with Soviet Russia and Ukraine caused a premature termination of the International Conference of Genoa and the postponement of the solution of the Eastern Galician problem for the present.

20. Later a Congress of the League of Nations Union was held at Prague. The Congress proclaimed that Eastern Galicia constitutes a separate territorial entity in international law and decided on this ground, at its session of June 7, 1922, to admit the West-Ukrainian (Galician) League of Nations Association to the membership of the said Union as well as to demand that the Allied Powers enter upon the settlement of the political status of Eastern Galicia.

21. In the meantime, the situation of the Ukrainian population under the Polish occupation of Eastern Galicia grew worse and worse. The Poles colonize the country with Polish colonists imported from Poland. They close Ukrainian schools and institutions, educational, cultural, humanitarian, and economic. For three years they have been preventing the Ukrainian youth from entering a university. They expell the Ukrainians from civil service; incarcerate them illegally; divide Eastern Galicia, against the rules of international law, into Polish departments and incorporate them into Poland; take forcibly against the protests of the Ukrainian populations the census of the country with the purpose of falsifying the results, showing a greatest possible number of people of Polish origin, and forcing the population to adopt Polish citizenship; exact milliards of Polish marks in taxes;—all of which is being done with the obvious purpose to eradicate by forcible means the Ukrainian population of the country and to deprive the international bodies of the right to decide about the political status of Eastern Galicia.

22. For these reasons the Ukrainian National Council of Eastern Galicia has addressed to the Allied Powers a representation dated June 25, 1922, in which it showed that the Polish occupation of Eastern Galicia has transformed Eastern Galicia into a source of anarchy and into an unbearable inferno for the Ukrainian people and demanded that Poland be prohibited to impose upon Eastern Galicia the laws regarding the elections to the Polish diet at Warsaw, as Eastern Galicia does not constitute a part of Poland; that an international committee be created for a preliminary safeguarding of the Ukrainian population against the abuses by the Polish occupants of Eastern Galicia; and that the question of the final settlement of the political status of Eastern Galicia be undertaken in the shortest time possible and Eastern Galicia be recognized as an independent nation.

That is the settlement that the Ukrainian people of Eastern Galicia look forward to, in the name of national justice and in the interest of their liberty as well as in the interest of peace, since a peaceful Galician State will cease to be the hotbed of international conflicts and will become an important bulwark of peace in Europe.

Vienna, July the thenth, 1922.

Dr. EUGEN PETRUSHEVICH,
President of the Ukrainian National Council of the Galician Republic.

Dr. KOST LEWITSKY,
Minister of Foreign Affairs of the Galician Republic.

Др. Остап Грицай.

ОСИП НАЗАРУК ЯК ПИСЬМЕННИК.

Літературно-критичний нарис.

(5)

(Докінчення).

III.

Найважнійша хиба сього роману в тім, що йому недостає внутрішньої сусцільности. Назарук як історичний оповідач так совісно взявся за своє заданнє, так дуже поглибився в роботу історика, що в результаті річи метод історика взяв у нього верх над справді творчою працею історичного оповідача.*)

Оттой брак сусцільности виявляє на перший погляд ока поділ роману на дві частини: I. За Погорину Волость, та II. За любов. Автор мабуть не думав при тім, що такий поділ роману значить оповідання про князя Ярослава, се те саме, що розріз душі героя на дві частини, отже з самого початку важке утрудненнє одноцільного психольоґічного малюнку. Видно, широке розмальованнє історичних обставин важніще для Назарука ніж їх усуцільненнє на тлі одної історичної ідеї.

Засада епічної хроніки — як основна засада нашого роману — дається найкраще погодити з цілим світоглядом, з цілою дотеперішньою письменницькою діяльністю нашого автора. При обговорюванню публіцистичних праць Назарука я навів з його творів багато примірів на те, як гостро виступав він протягом своєї цілої дотеперішньої діяльности проти недостачі пієтизму для історичної бувальщини в нас. Проти незнання рідної історії та її маловаження. Проти недостачі історичного образовання та вишколення. Проти нетрівкої свідомости звязи нашої долі й нашої духовости з долею й духовістю наших прадідів з епохи козацького лицарства та княжого володіння. І чи раз — як я вже згадував — висловлює Назарук у своїх публіцистичних працях жаль ізза того, що наші найкращі історичні діячі не діждалися ще в нас достойних письменницьких памятників. З другого боку я вказував на те, як дуже наш письменник не любить простого балакання, того трохи традиційного в нас нарікання на се і те. От і чому зворот у Назаруковій творчости в сторону історичного оповідання такий природний, хотілосяб сказати: самозрозумілий. Головнож в сторону історичного роману з княжого періоду. Бо Назарук майже в усіх своїх публіцистичних працях — письменник-державник.*) Питаннє про соціяльний лад як основне питаннє всякої державности — се його, сказатиб, улюблений мотив. Він розроблював його в своїх сатирах, в цілім ряді розвідок про соціяльно-державні справи, — Аазарук все на ново порушував його у своїх листах з боєвого фронту. Тимто й таке зрозуміле воно, що той державник в духовности Назарука мусів почувати всю принаду, весь чар такого державницько-історичного сюжету як володіннє Ярослава Осмомисла (з його моментами великої траґедії внутрі а великої могутности навні). Глибше почува се ніж пересічний лірик в духовости того або иншого з наших письменників останньої доби. І майже самозрозуміле воно, що чисто фантастичним, значить вигаданим моментам Назарук у своїм романі признає ролю підрядну.

Матеріял твору „Ярослав Осмомисл" — майже в цілости історичний.

Його головні герої здебільшого — з виїмком Крушинич і його круга — усі історичні: Передовсім Ярослав і Володимирко, Евдокія, Ольга й Настася. А далі київський Ізяслав і його син. Ігор та Ярославна, родина Чагрових та епископ Косьма. Тимто й здебільшого є строго історичне те все, що між тими історичними особами та в строго історичнім середовищу Галич — Берладь — Теребовля — Київ — Византія (на овиді нашого роману розграється. В першій части: Смерть Володимирка, одруженнє Ярослава, початки війни за Погорину волость, битва під Теребовлею, злочин Ізяслава і Ярославовий суд. В другій: Післятеребовельська періода володіння, любов до Настусі, ворохобня народу і спаленнє Настусі; останні роки князя і смерть. — Сю історичну одноцілість подій нарушує тільки фантастична повість про пригоди Мирослава Крушини, на мою думку, не конче щаслива тому, що ціла ся повість про вигаданого Ярославового друга не є звязана звеном внутрішньої конечности ні з траґедією під Теребовлею ні з траґедією княжої любови до Настусі.

Те перша велика похибка автора проти артистичної суцільности в сім його історичнім романі. Але і весь той дієвий круг, якого героєм є князь Осмомисл та його партнери, не виявляє всюди трівкої основи повної суцільности. Після теребовельської катастрофи та заки починається княжий роман з Настасею, бачимо такий застій у духовім життю Ярослава, що він переходить просто в тупу, з розпукою межуючу нудьгу. Князь не знає що почати з днями ні з ночами та шукає розради то в читанню то в самотних прогульках. Такі мертві точки в психіці свого героя розмальовує автор іноді цілими сторонами. На иншім місці цілими сторінками переповідає доволі сухо хід історичних відносин. Деинде знов присвячує цілі сторінки принагідним чисто побутовим моментам або довжезним монодіяльоґам. Замість зосередити цілість історичної концепції в кільканайцяти найголовніщих, справді рішаючих моментах, які найкраще ясувалиби психольоґію чероїв часу та хід подій, — наш автор з видимим замилуванням вигідного оповідача старої дати починає роман не якоюсь рішаючою подією, а розмовою між батьком і сином на 29 сторінок, якої уся ціль в тім, щоб змалювати як слід історичне тло! Те з ґрунту схиблене. Історичний оповідач має відтворювати тло епохи, характери людей і духовість середовища не словами розмов, а подіями. Ділами героїв, наслідком сих їх діл й від[illegible]ом на них. Одначе ціла перша частина роману аж до теребовельської битви — се здебільшого розмальованнє таких до втоми балакучих сцен. Принятте київського посла Володимирком, дословне відчитуваннє грамот, смерть і похорон Володимирка, нарада в справі війни, пищ у князя та оповіданнє Боринича — те найслабші глави роману, вартісні тільки деякими чисто історичними та археольоґічними подробицями, які одначе артистичних вартостей заступити не можуть. Можнаб ще виправдати такі довжезні епізоди як похорони Володимирка з насодженнєм проповідей або нарада в справі війни або пир у князя, якщоб вони з чисто побутового боку давали оріґінальні малюнки. Але так воно не є. Головнож воєнні наради виявляють замітну недостачу уподоблюючої сили, передовсім на точці психіки головних бесідників, які скрізь вражають своєю шабльоновістю. І так невдатно виходить сперщу, в першій части, сам герой, Ярослав. Він являється проти батька, проти матери, проти боярів якимсь чудно чемним, ніжним, цілком несамостійним дітваком, який при кождій нагоді красніє, красніє і тоді, як йому сповіщають народини першої дитини! Так чому саме такий Ярослав, не почуває до своєї дружини Ольги, суздальської княжни, нічого глибшого крім приписаної дворянської куртоазії, — се не вияснена автором загадка. Бо саме такі гладкі, чемно красніючі княжата, як оттой молодий Ярослав, що його сперщу бачимо в Назаруковім романі — се вроджені невольники енерґійних духово самовладних жінок як ся Ольга, якого гарного характеру Назарук цілком не уподоблює, вдоволяються тільки сталим епітетом: холодна.

От чому можна критикови сього роману говорити про те, що автор тим, що поділив роман на дві окремі частини, наче переполовив і душу головного героя.

Загалом, Назарук багато кращий психольоґ державного життя ніж психольоґ людини. А з тим він кращий психольоґ товпи як одиниці, загальної духовости ніж її індивідуальних проявів.

В цілости „Ярослав Осмомисл" — як історичний роман є на загал епічною хронікою з сильним нахилом до розмальовування принагідних подробиць чисто описового характеру. Та попри те все — він виявляє місцями артистичні моменти великої вартости. Авторови треба було тільки повязати в одно найсильніщі моменти Ярославової боротьби за престол і щастє, а тоді його оповіданнє булоб рішучо здобутком на полі нашого історичного роману нової доби. Але й таким, яким сей твір Назарука є тепер, дає він читачеви багато цікавого, а на всякий випадок багато дечого, з чим наш читач в наших оповіданнях з того часу не стрічався ще досі ніколи.

Не можна тут поминути також таких подробиць як ось уваги гідної топоґрафії Погорини або старинного Галича з його колишніми церквами. Таких артистично вартісних подробиць тут багато і приходиться справді жалувати, що автор розсипав їх між безлічю инших, менш вартних, здебільшого пересічних подробиць, і таким чином не витворює вдоволяючої цілости, хоч найстроґійша друга і третя редакція роману булаби певно дуже багато справила.

Але критичний читач переконаний, що се вдячна праця і вдячне завданнє для нашого талановитого письменника. Саме ось такі рефлексійні духовости як його в силі з великим успіхом працювати над собою, якщо тільки з усею енерґією прослідять дорогу, якою їм треба йти. Назарук намітив собі артистичним ідеалом уподобленнє нашої минувшини. Се великий, хоч важко доступний ідеал. Але хто слідив дотеперішню працю нашого автора, той знає, з якою зелізною енерґією вміє Назарук прямувати до своєї цілі. І тому його читач хоче вірити в те, що сі два найблищі романи, які мають слідувати по „Ярославі" (Проти орд Джінґісхана" та „Роксоляна") принесуть богато кращу розвязку артистичних проблемів як „Ярослав". Правда — постать Роксоляни зготує нашому авторови мабуть дуже великі трудности. Аде з тимбільшим напруженнєм приходиться українським читачам дожидати, як Назарук поконає сі трудности. Покищо вільно критикови висловити здогад, що великий талант Назарука в оперованню масами повинен відбитися на малюнках з епохи татарських нападів дуже видатно і в силі сотворити справді оріґінальну річ.

*) Се підчеркує також такий розважний критик як Др. Л. Мишуґа, кажучи у своїй річевій рецензії про наш роман таке: „. . .Одначе тут — на точці історичного матеріялу! — посунувся вже автор трохи за далеко. Зужиткував нараз за багато матеріялу. Історична повість не має вчити історії, а тільки віддати вірно характер даної епохи". (Стор. 9).

*) 1. „Що то є суспільні кляси? (4 вид. 1906); 2. „Що то є нарід або нація". 3. „Формальні проблеми української державности"; 4. „Корупція в державнім життю". 5. „Про політичні партії". 6. „Рік на Великій Україні". (Спомини з революції) і ин.

ПРО РАДЯНСЬКІ ГРОШІ.

ЛЬВІВ, 6. вересня. — Камянець-подільська большевицька газета „Вісти", (ч. 35) повідомляє:

„Рада Народніх Комісарів Російської Соціялістичної Федеративної Радянської Республіки ухвалила, щоби всі грошеві знаки взірця 1918-1921 років до 1-го жовтня були здані в Державні Банки і не ходили по лдях. Виняток робиться тільки для знаків взірця 1921 року по 50 і 100.000, а також для грошевих зобовязань в 1, 5, і 10 міліонів карбованців (міліони білого й синього кольору).

Як відомо, гроші нового взірця 1922 року рахуються один рубель за 10.000 й лічаться їх тисячі. Селяни плуталися в тих міліонах і виникало богато морок з гріми".

Ця деликатно висловлена „морока" полягає в тому, що населеннє рішучо відмовляється приймати якінебудь радянські грошеві папірці, займаючися з більщою охотою крамоміною.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА В БУКАРЕШТІ

Дня 20. серпня в маґазинах головної залізничої стації в Букарешті вибухла пожежа, яка знищила цілий маґазин повний ріжного приладдя, 50 нових ваґонів, кілька паровозів, 500 ваґонів деревляного матеріялу і т. д. При гашенню пожежі працювало безуспішного 2000 зелізничих робітників і пожарні сторожі, при чому 40 осіб потерпіло рани від попечення і ударів. Підчас пожежі місцеве населення грабило крало, що дісталося до рук. Втррати виносять 450 міліонів леїв.

Микола Богун.

З МИНУЛОГО ТА СУЧАСНОГО

Начерк споминів

УКРАЇНСЬКОГО КОНТРРЕВОЛЮЦІОНЕРА.

Присвячую моїм донькам Марусі та Наталці.

(Продовження).

(16)

Не встигли ми на відпочинок в селі відпрягти коней, як по нашому дворищу почала бити гармата...

Ми (Українці стали всі в одному дворі) залишили в хаті хорого на тиф старшину (здається, Май-Бороду; їх їхало двох братів) та за село в степ... А ззаду по нас з кулемета... З боків кіннотчики. Кулі дзенчать понад головами. Назад; в ростіч попід селом...

Я вернув до хати і крикнув Німкині, що я її робітник, та почав привязувати штабних коней Котовського, що за хвилю зїхав у двір, носити їм сіно...

Чудом спасся... хоч переляканa селянка кілька разів спочатку хотіла збавитись од некликаного „робітника". До смерти не забуду тої ночи, психічних переживань під одним дахом із красноармейцями, а особливо повної жаху сцени смерти українського старшини.

Ранком його витягли з хати, роздягли майже до гола і в повітці прикололи баґнетами!

Наша ґрупа, що була в тому селі, майже не мала зброї, і в большевиків, коли ті підходили, не стріляла.

Але, правда, в нього було знайдено посвідку... української армії!

...Напів божевільний від пережитого, при допомозі кольоністів повернув до Одеси.

А там...

Там побідники справляли звичайне в наші дні свято перемоги похоронами; на сей раз уже... жертв контр-революції, підготовляючи так ґрунт для нових кривавих жертвоприношень.

Памятаю такий випадок. Одинадцятилітнього учня Кадецького Корпуса захотіли Могилівці, що на той час були в Одесі, провезти до його родичів в Могилівський повіт. Треба мати перепустку від Чека. Там сказано, щоб він сам явився.

— Докажи, что ти не контрреволюціонер! — глаголе начальство.

— „Я — маленький, нічого не знаю!"

Маленькій! Ми і шестилєтніх разстрєлівалі за шпіонство. Может бить, ти шпіон. Приди завтра".

Не знаю вже, чи він дав докази своєї не контр-революційности. Нагоди перевірити не мав, та й не до того було...

Неleґальне життя в Совдепії без відповідних паперів і звязків, далеко від свого повіту, села чи ґубернії — не можливе й страшне. На кожному кроці наражуєш на загибель не тільки себе, але й тих, в кого ночуєш, з ким зустрічаєшся.

Взяти перепустку з Чека на виїзд залізницею — се значить, під сфальшованим призвищем треба доказати, чого опинився в Одесі, подати свідків, поручителів в „благонадійности", приналежности до прихильників „Совєтской" власти і, Боже хорони, причисляти себе до „Українців".

Піхотою йти, без належних від округи до округи перепусток, се не тільки в перші-же Чека опинитись як шпіон, або контр-революціонер, а скорше по дорозі до неї бути вбитому, зачисленому „в росход". Переночувати-ж, то вже ні один обиватель села не впустить...

Дякуючи Одеському виділові Дніпро-Союза, як його представник, я проїхав з обозом кооперативного краму до Бершади.

Там майже не загинув. Обставини примусили шукати „захисту в Українській Армії — армії Павленка. А сталося все так:

В Вершаді стояла Галицька Бриґада. Політичним її комісаром був Яків Струхманчук (маляр, кілька літ зустрічалися часто в Парижі), помішником — Бабяк чи Бабюк. Звернувся до С. за перепусткою на Могилів.

— Як ви гадаєте, чи вдержиться совітська влада? — питає мене С. Памятаючи моє з ним приятельство, я щиро й одверто виказав йому мої сумніви. Помішник пильно слухав, а потім загрожуюче:

„Може, ви шпіон Тютюника; він, прецінь, недалеко тут!"

Здивовано дивлюся на С. Той: — „Та хто вас зна; тепер і рідному батькові не вір!"... В вагані: „Прийдіть завтра, я дам перепустку, але на Вінницю". А до помішника: „Знаєш, що там коїться?"...

Прихожу на другий день. Ночував уже за 7 верстов од Б., бо в Союз уже приходили якісь жиди-большевики й питали про мою особу... В першій кімнаті зустрічаюся зі знайомим старшиною, здоровкаюсь. Увіходить помішник. Пильно подивився й пішов до другої кімнати. А там, як я потім довідався, були Порайко й Затонський. Зробив доклад, що я аґітую старшин. Ті, очевидно, не розібрали, хто аґітує, але приказали: „Розстріляйте!"

Вбіга С., блідий, увесь дріжить.

— „Я мушу Вас розстріляти; ви аґітуєте старшин!"

— Розстрілюйте. Але відносно пропаганди дайте мені спокій. Тут не маленькі. (Направду я розпитував про свого приятеля).

— „Тікайте, а ввечері пізно приходьте на мою квартиру, там-то".

Іду й у вечері. Помішник не хоче підписати тої перепустки та має нахил мене заарештувати. Вагається. Боїться наразити С.

Той сам дає, але такого змісту, що й верстви з нею не пройдеш... А на дворі С., якось ніяково себе почуваючи, сказав: „Вибачте, товаришу, тепер я займаю дуже високу й відвічальну посаду..."

Після цього я вже й справді рішив відшукати Армію Павленка.

• • •

А ся страдниця в безперестанних боях, з невеличким запасом зброї, машерувала по широких степах України і, як memento mori але все таки нагадувала про Українську Націю, про її істнування. Воскрешала традиції старого вільнолюбного Війска Запорожського, — одинока спасала поругану, потоптану честь Нації.

„І хоч пропало наше Запорожжя —

„Та не пропала слава..."

співає народ пісню, що склав на румовищах Січи.

Той похід серед своїх-чужих був ще й німим докором та доводив, яку-б то силу могла мати **здисципліннована,** а не анархістично-індивідуалістична Українська Нація, що має такі великі запаси скарбів неоцінних в низах своїх та в придушених національних традиціях!

Багато довелося мені з нею пережити, але не менш і повчаючого винести з життя козацтва, часто чужої, сторонньої її для сучасного українського старшинства сили, **сили землі!**

...Моє появлення в Армії викликало невдоволення в деяких осіб, що вважали себе представниками Уряду УНР.

— А Ви чого тут зявилися? — начальничим тоном запитав мене с.-д. Сірко,*) головний призначений Мазепою „інформатор" селянства й політичний при Армії комісар.

— „Як чого?" — здивовано запитую й я.

— Знаю, знаю; ходите разом із нами та встановлюєте звязки по селах!" І раптово: „А чи довго пробудете тут? Ну, ну"... хитає головою...

А в незабутніх боях під Савчином, Дакшилеєю, Джуґастрами, Ольшанкою, серед тікаючих під обстрілом ворожої артилерії обозів зустрів і самого пана Мазепу, що недавно пристав до Армії.

— „А ви чого в Армії?" Було й його першим до мене словом.

Я вже не міг стерпіти та поставив йому те-ж саме запитання.

— „Я — премєр-міністр!"

— А я — Українець. Чи може маєте право і се мені заборонити?

Мовчить.

Він добре знав, що в Армії, може, й одного відсотка не було соціялістів, а тому гадав, що я перебував серед війска виключно для пропаганди (бо якже инакше?!) проти диктатури його партії, його кабінету, який, у дійсности, а тільки не в уяві пана „прим'єра", давно вже тоді зійшов із кону життя.

Чи не таку саму психольоґію мали опікуни свого народу й володарі минулого?

*) Шахтяр з Кривого Рогу; шкляр. Напів грамотна, амбітна і тупа по характеру злобна, жорстока людина.

(Конець буде).